

Nr 44

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående upphävande av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar, m. m.; given Stockholms slott den 18 januari 1957.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag angående upphävande av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar;
- 2) lag angående upphävande av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom;
- 3) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.; samt
- 4) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m.

GUSTAF ADOLF

Herman Zetterberg

F ö r s l a g

till

L a g**angående upphävande av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om
dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar**

Härigenom förordnas, att lagen den 10 juli 1947 om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar, vilken enligt lag den 23 februari 1956 (nr 64) gäller till och med den 30 juni 1957, skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

F ö r s l a g

till

L a g**angående upphävande av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om
återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom**

Härigenom förordnas, att lagen den 29 juni 1945 om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, vilken enligt lag den 23 februari 1956 (nr 61) gäller till och med den 30 juni 1957, skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

F ö r s l a g

till

L a g

**angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 522)
om kontroll å viss utländsk egendom m. m.**

Härigenom förordnas, att lagen den 29 juni 1945 om kontroll å viss utländsk egendom m. m.¹, vilken enligt lag den 23 februari 1956 (nr 62) gäller till och med den 30 juni 1957, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1958.

F ö r s l a g

till

L a g

**angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885)
om administration av vissa bolag m. m.**

Härigenom förordnas, att lagen den 14 december 1945 om administration av vissa bolag m. m., vilken enligt lag den 23 februari 1956 (nr 63) gäller till och med den 30 juni 1957, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1958.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1945:887 och 1947:110.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 december 1956.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt cheferna för finans- och handelsdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, fråga om *avveckling av kontrollagstiftningen rörande den tyska egendomen i Sverige m. m.* samt anför därvid följande.

Ifrågavarande lagstiftning har tillkommit för att möta de problem, som efter de s. k. axelmakternas nederlag uppstod beträffande vissa tillgångar i Sverige, nämligen dels i ockuperade länder rövad och sedan hitförd egendom och dels egendom, som av de allierade makterna betraktades såsom tillhörig fiendliga rättssubjekt. Lagstiftningen innefattas i fyra olika lagar, nämligen lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, lagen samma dag (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m., lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m. samt lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar. Samtliga lagar gäller, efter vidtagna förlängningar, till och med den 30 juni 1957. För handhavandet av de kontroll- och förvaltningsuppgifter, som avses med denna lagstiftning, inrättades en administrativ statsmyndighet, flyktkapitalbyrån, och en särskild statlig nämnd med väsentligen judiciell funktion, restitutionsnämnden.

Enligt *lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom* — den s. k. restitutionslagen — äger Kungl. Maj:t förordna, att lagens bestämmelser skall gälla med avseende å egendom från stat, vars område efter utgången av augusti 1939 varit ockuperat. Lagen upptager en särskild procedur, ägnad att möjliggöra ett snabbt återställande av egendom, som under ockupation rättsstridigt frånhänts rätte innehavaren. Ansökan om sådant återställande göres regelmässigt hos flyktkapitalbyrån och skall, då erforderlig utredning inkommit, för avgörande överlämnas till restitutionsnämnden. Nämnden kan förordna om kvarstad å egendom och skall,

då ansökning om egendoms återställande bifalles, omedelbart föranställa om egendomens omhändertagande, där det ej förut skett. Skall egendom återställas, äger den som åtkommit egendomen genom godtrosförvärv att av allmänna medel erhålla ersättning därför med belopp, som med hänsyn till vad han själv erlagt för egendomen finnes skäligt, ävensom gottgörelse för sina kostnader i samband med restitutionsärendet.

Genom kungörelse den 31 juli 1945 (nr 589) har Kungl. Maj:t förordnat att bestämmelserna i restitutionslagen skall gälla med avseende å egendom, härrörande från stater, vilkas områden efter utgången av augusti 1939 varit ockuperade av Tyskland. Lagen har tillämpats endast i jämförelsevis ringa omfattning. T. o. m. 1950 hade restitutionsnämnden behandlat 67 ansökningar om återställande av rövad egendom. Efter 1950 har ingen sådan ansökning inkommit till byrån.

Jämlikt *lagen om kontroll å viss utländsk egendom m. m.*, i fortsättningen benämnd kontrollagen, äger Kungl. Maj:t förordna om skingringsförbud å här befintlig egendom, tillhörande viss främmande stat, juridisk person eller medborgare i samma stat eller annan som är bosatt i staten, då i anledning av kapitalflykt till riket eller eljest med hänsyn till rådande, av kriget föranledda utomordentliga förhållanden befinnes nödigt att vinna kontroll över utländsk egendom inom riket. Restitutionsnämnden kan på framställning av flykttkapitalbyrån förordna om kvarstad på egendom under skingringsförbud, om risk föreligger att egendomen undanstickes eller förstöres eller om åtgärden erfordras för att egendomen skall komma till ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning. Kvarstad kan under samma förutsättningar komma till stånd också beträffande viss egendom utanför skingringsförbudets ram, nämligen här befintlig egendom, tillhörig aktiebolag, ekonomisk förening eller annan juridisk person, över vilken ett bestämmande inflytande föreligger från land som avses med gällande skingringsförbud. Egendom under kvarstad förvaltas regelmässigt genom en av flykttkapitalbyrån utsedd syssloman. Egendomen må med tillstånd av Kungl. Maj:t eller flykttkapitalbyrån försäljas, bl. a. om så befinnes erforderligt för att den skall komma till ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning.

Med stöd av kontrollagen har genom kungörelse den 29 juni 1945 (nr 526) förordnats om skingringsförbud å tysk egendom m. m. samt genom kungörelse den 17 augusti samma år (nr 607) å japansk egendom m. m. Intill utgången av 1955 har restitutionsnämnden beslutat om kvarstad i sammanlagt 1 281 fall, därav fyra fall avseende japansk egendom.

Lagen om administration av vissa bolag m. m., i fortsättningen kallad administrationslagen, avser att bereda möjlighet att under vissa förutsättningar förordna om offentlig förvaltning av svenska aktiebolag, ekonomiska föreningar eller andra juridiska personer, över vilka föreligger ett bestämmande utländskt inflytande från land som avses med meddelat skingringsförbud. Administration beslutas av restitutionsnämnden på framställning av flykttkapitalbyrån. Administrationen omhänderhaves av särskilt utsedd

administrator, vilken har ej mindre att i förhållande till tredje man handla å den juridiska personens vägnar samt inför domstolar och andra myndigheter företräda den juridiska personen än även att utöva de befogenheter som eljest tillkommer bolagsstämma, föreningssammantråde, styrelse, firmatecknare, likvidator eller annat organ för den juridiska personen. För vissa särskilt betydelsefulla förvaltningsåtgärder såsom överlåtelse av fast egendom eller rörelse samt frivillig likvidation erfordras emellertid tillstånd av Kungl. Maj:t eller flyktkapitalbyrån, i visst fall jämväl av det organ som eljest ägt besluta om åtgärden å den juridiska personens vägnar.

Administration har intill utgången av 1951 beslutats i 63 fall, samtliga avseende bolag underkastade tyskt inflytande. Därefter har icke något sådant fall förevarit. Beträffande åtskilliga bolag, över vilka ett bestämmande tyskt inflytande förelegat, har det icke ansetts erforderligt att begära administration. Nödig kontroll och ledning har då åvägabragts i annan ordning. I ett flertal fall har sålunda de tyskägda aktierna i bolaget omhändertagits genom kvarstad, varefter de med aktieinnehavet förenade befogenheterna med avseende å bolagets skötsel utövats av särskilt utsedd sysloman.

Lagen om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar, i det följande benämnd dödningslagen, utgör ett komplement till kontroll- och administrationslagarna. Enligt lagen kan ett särskilt mortifikationsförfarande tillämpas i fråga om utomlands befintliga aktier i svenska bolag under förutsättning att aktierna tillhör tyskt eller tyskdominerat rättssubjekt. Detsamma gäller beträffande obligationer och andra handlingar, vilkas företeende utgör villkor för rätt att söka betalning. Då handling dödats, skall i dess ställe utfärdas ny handling, vilken blir bärare av den rätt som kunnat grundas på den dödade handlingen. Den nya handlingen kan därefter, liksom annan här befintlig tysk egendom, bli föremål för åtgärd enligt kontrollagen.

Det särskilda dödningsförfarandet har intill utgången av 1951 kommit till användning i 51 fall men därefter icke i något fall.

Med stöd av den lagstiftning för vilken nu redogjorts har sedan 1945 flyktkapitalbyråns verksamhet för att omhändertaga och realisera tysk egendom i Sverige bedrivits. Genom realisationen förvandlades egendomen i reda pengar, vilka insatts på svensk-tyska clearingkontot i riksbanken. Undantagsvis har dock i stället för reda pengar godtagits fordringsbevis.

Rörande den slutliga dispositionen av de tyska tillgångarna i Sverige träffades den 18 juli 1946 i Washington en uppgörelse mellan å ena sidan svenska regeringsrepresentanter samt å andra sidan företrädare för Amerikas förenta stater, Storbritanniens och Frankrikes regeringar. Uppgörelsen förelades riksdagen genom proposition nr 367/1946 och blev godkänd av riksdagen. I korthet innebar denna överenskommelse följande. Sverige åtog sig att fullfölja kontroll- och likvidationsförfarandet. Den genom likvidationen uppkomna behållningen betraktades principiellt som tysk egendom men skulle användas för huvudsakligen följande två ändamål: Ett belopp av 150

miljoner kronor skulle användas till inköp av varor för det tyska folkhushållets behov. Resten — som preliminärt uppskattades till omkring 225 miljoner kronor — skulle disponeras för betalning av svenska fordringar gentemot Tyskland. En förutsättning för en uppgörelse angående den tyska egendomen efter angivna linjer var från svensk synpunkt, att de enskilda tyskar, vilkas egendom likviderats, skulle få ersättning för sin egendomsförlust.

Fördelningen mellan de svenska fordringsägarna av de för detta ändamål tillgängliga tyska tillgångarna skulle ske genom tvångsclearing. I proposition nr 197/1950 hemställde Kungl. Maj:t om riksdagens godkännande av vissa allmänna riktlinjer för en dylik tvångsclearing. Med vissa ändringar, som föranleddes av första lagutskottets i utlåtande nr 30/1950 gjorda uttalanden, godkände riksdagen det i propositionen framlagda förslaget (riksdagens skrivelse nr 356/1950). Verkställandet av tvångsclearingen uppdrogs åt en för ändamålet inrättad nämnd, likvidationsnämnden.

Enligt en den 22 mars 1956 i Bonn undertecknad överenskommelse mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland rörande tyska tillgångar i Sverige m. m. skall sådana tillgångar icke längre i likvidationssyfte kvarstadsbeläggas eller avyttras och det s. k. återförsäljningsförbudet, varigenom tyskt återförvärv av försåld egendom förhindrats, upphävas. De likvidationsmedel, som återstår sedan en på visst sätt avgränsad slututdelning verkställts i tvångsclearingen, ställes till förfogande för den fond ur vilken de förra tyska ägarna av likviderad egendom i Sverige skall erhålla ersättning. I överenskommelsen förklaras vidare bl. a., att kungörelsen om skingringsförbud å tysk egendom m. m. skall upphävas och att dödningslagen skall sättas ur kraft. Överenskommelsen skulle träda i kraft en månad efter utväxling av ratifikationsinstrument.

Sedan Kungl. Maj:t genom proposition nr 172/1956 förelagt riksdagen överenskommelsen, blev denna godkänd av riksdagen (riksdagens skrivelse nr 339/1956). Överenskommelsen har därefter, sedan ratifikationsinstrument utväxlats, trätt i kraft den 3 september 1956.

I överensstämmelse med nyssnämnda förklaring i överenskommelsen har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 21 september 1956 (nr 470) angående upphävande av kungörelsen den 29 juni 1945 om skingringsförbud å tysk egendom m. m. förordnat, att sistnämnda kungörelse skall upphöra att gälla med utgången av september 1956; dock att kungörelsen alltjämt skall äga tillämpning i de fall där flykttkapitalbyrån vidtagit åtgärd för avveckling av tysk egendom i Sverige men avvecklingen icke avslutats före utgången av sistnämnda månad.

Flykttkapitalbyrån har i en den 27 november 1956 till justitiedepartementet inkommen skrivelse hemställt, att åtgärder måtte vidtagas *dels* för att så snart som möjligt sätta dödningslagen ur kraft, *dels ock* för att förlänga giltighetstiden av kontroll- och administrationslagarna ytterligare ett år. I en vid skrivelsen fogad den 24 november 1956 dagtecknad promemoria fram-

hålles vidare att det enligt flytkapitalbyråns mening ej är erforderligt att förlänga giltighetstiden för restitutionslagen. Beträffande frågan om förlängning av kontroll- och administrationslagarnas giltighetstid anföres i promemorian:

Kontrollagen har karaktären av fullmaktslag som är tillämplig endast i de fall, där Konungen förordnat om skingringsförbud beträffande i Sverige befintlig egendom hänförlig till viss främmande stat. Sådana förordnanden ha meddelats i fråga om tysk egendom genom kungörelsen den 29 juni 1945 och i fråga om japansk egendom genom kungörelse den 17 augusti 1945.

I propositionen nr 172/1956 angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland rörande tyska tillgångar i Sverige, m. m. framhåller departementschefen, att frågan om ett generellt upphävande av kontrollagstiftningen bör upptagas först sedan uppgörelse träffats även rörande de japanska tillgångarna i Sverige. Han angiver, att förhandlingarna därom nyligen återupptagits. Med hänsyn därtill synes det vara erforderligt att giltighetstiden för kontrollagen förlänges under ytterligare ett år eller således till och med den 30 juni 1958. Även med hänsyn till avvecklingen av den tyska egendomen i Sverige torde emellertid förlängning av giltighetstiden vara erforderlig. Visserligen har skingringsförbudet å tysk egendom generellt upphävts från utgången av september 1956. Skingringsförbudet kvarstår emellertid i de fall, där byrån vidtagit åtgärder för avveckling av tysk egendom men avvecklingen ej avslutats. Enligt 2 § fjärde stycket kontrollagen skall restitutionsnämnden bestämma i vad mån kostnad för kvarstad eller försäljning må uttagas ur egendomen eller köpesumman. Den möjligheten kan enligt byråns bedömning ej uteslutas, att ett fåtal redan påbörjade avvecklingsärenden kunna avslutas först efter den 30 juni 1957. När dessa ärenden avslutats, kan beslut av restitutionsnämnden komma att erfordras med hänsyn till nämnda bestämmelse.

Administrationslagen är att anse såsom ett komplement till kontrollagen. Av samma skäl som angivits i fråga om kontrollagen torde giltighetstiden för administrationslagen böra förlängas till och med den 30 juni 1958.

I fråga om restitutionslagen anföres följande i promemorian:

Restitutionslagen har i likhet med kontrollagen och administrationslagen karaktären av fullmaktslag. Restitutionslagen har gjorts tillämplig endast med avseende å egendom härrörande från stater, vilkas områden efter utgången av augusti 1939 varit ockuperade av Tyskland. Någon framställning om återställande av egendom enligt restitutionslagen har ej ingivits under de senaste åren. Med hänsyn därtill samt till att överenskommelse nu träffats mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland angående tyska tillgångar i Sverige är det enligt byråns mening ej erforderligt att förlänga giltighetstiden för restitutionslagen. Lagen innehåller visserligen i 4 § bestämmelser angående restitutionsnämnden och dess verksamhet, till vilka det hänvisas i kontrollagen och administrationslagen. Det har emellertid genom förlängningslagar den 21 mars 1947 (nr 110—111) föreskrivits, att vad i kontroll- och administrationslagarna stadgas om motsvarande tillämpning av 4 § restitutionslagen skall äga tillämpning jämväl efter det sistnämnda lag upphört att gälla. Även om giltighetstiden för kontroll- och administrationslagarna förlänges, finnes därför icke något hinder mot att sätta restitutionslagen ur kraft.

Departementschefen

I överensstämmelse med vad som avtalats i den mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland träffade överenskommelsen rörande tyska tillgångar i Sverige bör 1947 års lag om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar upphävas. Detta bör ske snarast. Av skäl som anförts i flykttkapitalbyråns nyss återgivna promemoria torde även 1945 års lag om återställande av viss från ockuperat land hörande egendom samtidigt böra sättas ur kraft.

Vad angår återstående delar av 1945 års kontrollagstiftning, d. v. s. kontrollagen och administrationslagen, bör frågan om upphävande av dessa lagar upptagas först sedan uppgörelse träffats även rörande de japanska tillgångarna i Sverige. Förhandlingar härom pågår men det är ännu ovisst när de kan beräknas vara avslutade. Med hänsyn härtill och till att behov av ifrågavarande lagstiftning för avvecklingen av den tyska egendomen kan, såsom flykttkapitalbyrån anført, visa sig föreligga även efter den 30 juni 1957, då lagarnas giltighetstid utlöper, bör lagarna förlängas ytterligare ett år.

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

- 1) lag angående upphävande av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar;
- 2) lag angående upphävande av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom;
- 3) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.; samt
- 4) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över förslagen, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Ulla Larsson

¹ Denna bilaga, som är likalydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 15 januari 1957.

N ä r v a r a n d e :

justitieråden WALIN,
SJÖWALL,
HAGBERGH,
regeringsrådet KLACKENBERG.

Enligt lagrådet den 12 januari 1957 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 21 december 1956, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

1) lag angående upphävande av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar;

2) lag angående upphävande av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom;

3) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.; samt

4) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet Sten Rudholm.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:
Torsten Johansson

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18 januari 1957.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt cheferna för finans- och handelsdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets den 15 januari 1957 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 21 december 1956 remitterade förslagen till

1) lag angående upphävande av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dömdande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar;

2) lag angående upphävande av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom;

3) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.; samt

4) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m.

Föredraganden hemställer, att lagförslagen, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Torsten Johansson